

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 19154/2022
15.03.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Драгане Маринковић, председника већа, Марине Милановић, Зорице Булајић, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Небојша Љ. Суботић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Привредни суд у Београду, коју заступа Државно правобранилаштво, Београд, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж рр 72/22 од 30.06.2022. године, у седници одржаној 15.03.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж рр 72/22 од 30.06.2022. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж рр 72/22 од 30.06.2022. године и пресуда Другог основног суда у Београду Прр1 16/19 од 09.02.2022. године, тако што **СЕ ОДБИЈА** као неоснован, тужбени захтев да се тужена обавезе да тужиоцу, на име накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року, исплати износ од 980.117,00 динара, са законском затезном каматом од 14.10.2019. године па до исплате и одбија се захтев тужиоца за накнаду трошкова парничног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилац да туженој накнади трошкове целог поступка у износу од 56.250,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема отправке пресуде.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду Прр1 16/19 од 09.02.2022. године ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и тужена обавезана да тужиоцу на име накнаде имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року исплати износ од 980.117,00 динара, са законском затезном каматом од 14.10.2019. године до исплате. Ставом другим изреке, тужена је обавезана да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 137.452,34 динара, са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж рр 72/22 од 30.06.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је жалба тужене и потврђена првостепена пресуда.

Ставом другим изреке, одбијени су захтеви странака за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној у смислу одредбе члана 404. Закона о парничном поступку.

Тужилац је поднео одговор на ревизију. Трошкове за састав одговора није тражио.

По оцени Врховног касационог суда, у конкретном случају је потребно уједначавање судске праксе о одговорности Републике Србије за накнаду материјалне штете настале због неизвршења правноснажних судских одлука у поступку стечаја вођеним над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом.

Из тог разлога, Врховни касациони суд је, применом одредбе члана 404. став 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20), одлучио као у ставу првом изреке.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду, применом одредбе члана 408. ЗПП и утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, решењем Привредног суда у Београду Р4 Ст 1054/18 од 03.07.2018. године, усвојен је приговор предлагача, овде тужиоца и утврђено да је предлагачу повређено право на суђење у разумном року, у предмету Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 и наложено стечајном судији у том предмету да у року од четири месеца од дана пријема решења предузме неопходне мере и радње које су потребне да би се приступило уновчењу имовине стечајног дужника. Решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/10 од 22.10.2010. године отворен је поступак стечаја над „Индустијом котрљајућих лежајева“ (ИКЛ) А.Д. Београд, Барајево. Тужилац је у стечајном поступку сврстан у трећи исплатни ред, са износом потраживања од 980.117,00 динара, које потиче из радног односа на име неисплаћене зараде. Тужиочево потраживање није намирено. Друштво је располагало већинским друштвеним капиталом до 28.12.1999. године. Издавањем решења од 15.11.2001. године, поступак својинске трансформације (приватизације) акционарског друштва „Индустија котрљајућих лежаја“ Београд је окончан, а од 28.12.1999. године до јула 2005. године друштво је пословало са 41,5% државним капиталом који је био у власништву Акцијског фонда РС, Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених и Фонда за развој. На дан отварања поступка стечаја над акционарским друштвом „Индустија котрљајућих лежајева“, 22.10.2010. године, држава је имала удео од 0,55% у капиталу стечајног дужника. Решењем Владе Републике Србије од 07.02.2002. године, суспендовани су сви органи предузећа „ИКЛ“ и образован одбор који ће обављати функцију суспендованих органа управљања тако што је одређен вршилац дужности директора да обавља функцију суспендованих органа пословања, све до 01.01.2010. године, када је донета Уредба о престанку важења

Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и условима давања на привремено коришћење средстава предузећа.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су усвојили тужбени захтев и тужену обавезали да тужиоцу накнади имовинску штету због повреде права на суђење у разумном року у траженом износу са припадајућом каматом јер је тужиоцу утврђена повреда права на суђење у разумном року у стечајном поступку вођеним над стечајним дужником, а тужилац је доказао постојање узрочне везе између штете коју је претрпео у виду неисплаћеног потраживања из радног односа признатог у стечајном поступку и повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку, јер тужена одговара за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року по основу објективне одговорности. Тужилац није уживао довољну институционалну и пословну независност од државе пошто је Влада Републике Србије именовала Управни одбор предузећа у периоду из ког проистиче спорно потраживање тужиоца што значи да је држава имала фактичку контролу над предузећем „ИКЛ“, због чега је одговорна како за неизвршавање одлука судова донетих против предузећа које се и након приватизације налазило под њеном контролом, тако и за неефикасно спровођење стечајног поступка, због чега држава тужиоцу одговара за штету по одредби члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року.

По оцени Врховног касационог суда, пресуда другостепеног суда заснована је на погрешној примени материјалног права.

Одредбом члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник Републике Србије“ бр. 40/2015), прописано је да странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року, у року од годину дана од кад је стекла право на правично задовољење (став 1). Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна (став 3).

Република Србија одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршења правноснажних и извршних судских одлука, односно у стечају утврђених потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривике остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом, уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року (Закључак усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.11.2018. године). Наведени правни закључак допуњен је на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 27.09.2019. године, тако да у погледу извршних дужника који не спадају у напред наведену категорију, већ се ради о физичким лицима или правним лицима која нису основана на бази друштвеног или државног капитала, свакако је нужно утврђивати узрочнопоследичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, те утврђивати да је управо искључиви разлог немогућности наплате тих потраживања неадекватно поступање суда. Нужно је доказати да је дужник у тренутку покретања поступка за наплату имао довољно новчаних средстава у имовини и да је поштујући редослед исплате могао да се наплати да је суд ефикасно поступао и предузимао делотворне радње у циљу наплате прописане одговарајућим Законом о извршењу.

У конкретном случају тужилац није био у могућности да наплати своје потраживање према свом послодавцу – „Индустрији котрљајућих лежајева“ у стечајном поступку који је отворен решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 од 22.10.2010. године. У том тренутку стечајни дужник је предузеће са већинским уделом приватног капитала, а потраживање тужиоца из радног односа потиче из периода након приватизације предузећа. Сагласно пракси Европског суда за људска

права (Маринковић против Србије, представка број 5353/11) Република Србија је одговорна за неизвршење пресуда донетих против предузећа са претежно друштвеним капиталом, док по пракси Уставног суда Републике Србије пропуст суда да намири потраживање признато у стечајном поступку против дужника са већинским друштвеним (државним) капиталом, представља повреду право на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. Устава Републике Србије (Уж 4541/2017 од 24.01.2019. године). Како према утврђеном чињеничном стању послодавац тужиоца није било предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом у релевантном периоду, погрешан је закључак нижестепених судова да у овом случају постоји одговорност тужене за предметну штету. Наиме, само уколико се ради о предузећу са већинским друштвеним или државним капиталом, тада се у односу на дуговања тог привредног друштва конституишу и посебне обавезе Републике Србије везане за заштиту права на суђење у разумном року поводом ненамиреног потраживања у висини признатог потраживања у стечајном поступку. Уредбом о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и о условима давања на привремено коришћење средстава предузећа („Службени гласник РС“, бр. 25 од 16. јуна 1997... 43/09), на основу које је донето решење Владе РС од 07.02.2002. године, предвиђено је да се мере на основу Уредбе могу предузимати до 30. новембра 2009. године, а мере предузете на основу ове уредбе престају најкасније 31. децембра 2009. године. До истека наведеног рока Одбор је био дужан да спроведе поступак избора органа предузећа. Из наведеног следи да тужена није остваривала фактичку контролу над предузећем ИКЛ у време отварања стечајног поступка (22.10.2010. године), па стога нема објективне одговорности тужене за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року, нити је тужилац доказао да је искључиви разлог немогућности наплате потраживања неадекватно поступање суда, односно узрочно-последичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је одлуку као у ставу другом изреке донео применом одредбе члана 416. став 1. ЗПП.

Тужена је успела у поступку по ревизији, па јој на основу чланова 153. став 1, 154. 162. и 163. став 2. у вези члана 165. став 2. ЗПП припадају тражени трошкови целог поступка. Висина је одмерена на име тражених и опредељених трошкова за састав одговора на тужбу од стране правобранилаштва у износу од 11.250,00 динара према Адвокатској тарифи важећој у време предузимања ове парничне радње и за састав жалбе и ревизије у износу од по 22.500,00 динара, према Адвокатској тарифи важећој у време пресуђења. Из тих разлога, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу трећем изреке.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић,с.р.**

**За тачност отправака
управитељ писарнице
Марина Антонић**